

FILA BÉLA

Isten Szavának teológusa, Karl Barth

Karl Barth születésének századik évfordulójára emlékezünk. Századunk kiemelkedő protestáns teológusa jelentős emberi, szellemi és teológiai örökséget hagyott az utókorra: hozzájárult Isten Szavának feltárásához, feldolgozta azt a dogmatika szempontjai szerint.

„A teológia minden körülmények között szép és örvendetes feladat... Amikor fiatalemberként a teológiával kezdtem foglalkozni, még gyakran aggasztott és gyötört. Később beláttam, hogy a teológia révén, ha azt helyesen fogjuk föl – minden vele járó nehézségével és fáradtságos munkájával együtt –, ragyogó helyzetbe kerül az ember, amelyben a színről színre látás (1 Kor 13, 13) igényével élhet saját magában és mások számára... A teológia szabad embert kíván. Nem mondhatom, hogy életem eredménye az lenne, hogy új iskolát hoztam létre..., én magam semmiképpen sem vagyok barthiánus. Miután bizonyos dolgokat megtanultam, szabad akartam maradni, hogy tovább tanuljak. Lehetőleg semmi föltűnést ne csináljanak nevemmel. Mert csak egyetlen igazán érdekes név van..., és ne vegyen át tőlem megvizsgálatlanul egyetlen tételt sem, hanem minden tételemet mérje hozzá ahhoz, amely egyedül igaz, Isten Szavához, amely mindegyikünk bírāja és mindenki fölött lévő tanítómesterünk! Igazán akkor ért ön meg engem, ha azáltal, amit én mondok, ahhoz hagyja magát elvezettetni, amit Ő mond. A jó teológus nem eszmék, elvek, módszerek házában lakozik: túllép minden ilyeneken azért, hogy szabad térhez jusson. A teológus mindig úton van. Szeme előtt Isten messzisége, magas hegyei, végtelen tengere, és éppen ezért nagyobb közelségben van embertársaihoz, a jókhoz és gonoszokhoz, a szerencsésekhez és a szerencsétlenekhez, a keresztényekhez és a pogányokhoz, a nyugatiakhoz és a keletiekhez, mindazokhoz, akik számára teljes szerénységgel tanú merész lenni.” – Ilyen gondolatokkal válaszolt Barth 1956-ban. 70. születésnapján a hozzá intézett jókívánásokra, és egyben összegezte életművét. Ötvenéves munkásságra tekintett vissza.

Az életút

Barth 1886-ban született Baselben. Teológiai tanulmányait 1904-ben kezdte meg Bernben, majd Berlinben, Tübingenben, Marburgban folytatta. Tanárai között volt A. Harnack és W. Herrmann. 1909-ben Genfben kezdte meg a lelkipásztori munkát. Gondolkodása kezdetben a liberális protestáns teológia hatása alatt állt. Munkája közben fölfedezte a szociális kérdést, amely politikai tevékenységre is ösztönözte. Egész életében aktívan politizált. A szociáldemokrata párt tagja volt. Érdeklődésének középpontjában azonban mindig a lelkipásztorkodás állt. Különösen az érdekelte, hogy milyen az igehirdető helyzete: hogyan kell prédikálni, és hogyan kell a mai élet ellentmondásaiba bonyolódott embernek a Biblia üzenetét hirdetni? Teológiai reflexiója egyre jobban elmélyült, és ennek gyümölcseként jelent meg 1919-ben *A Római levél* című könyve. Ebben szakított a liberális, individualista színezetű vallásossággal, és meghirdette Isten Országának realiztikus-kozmikus-organikus elgondolását. 1922-ben átdolgozta művét. Személye és elgondolása egyszerre az érdeklődés középpontjába került. Teológusok csoportosultak köréje. Folyóiratot indítottak. Közös

munkájuk nyomán kialakult az úgynevezett dialektikus vagy válság-teológia, amelynek fő képviselője Karl Barth.

Az igehirdető, a próféta feladat után a tanári munka lép előtérbe. 1921-ben Göttingenbe, 1935-ben Münsterbe, 1930-ban Bonnba hívják dogmatika-professzornak. 1924-ben kísérli meg először előadásai alapján saját dogmatikáját kiadni. 1927-ben átdolgozza az Isten Szaváról szóló tant. Végre 1934-ben megtalálja saját hangját és témáját. Ekkor kezdi írni élete főművét, az *Egyházi Dogmatikát*. 1932-ben jelenik meg az első kötet, amelyet még tizenkét kötet követ (1968-ig közel tízezer oldal terjedelemben). Dogmatikájának tartalma és normája Isten Szava, ahogyan az Jézus Krisztusban kinyilvánult, és amint ezt az egyház hirdeti. Barth egész életében azért küzdött, hogy fölismerje Isten Szavát. A küzdelem első szakaszát a liberális teológiával való szakítás jellemzi. Majd a dialektikus teológiai küzdelmek következnek. Kemény szellemi harcot vívott a protestáns teológián belül és azon kívül. Szembekerült E. Brunnerrel a természetes teológia tanával kapcsolatban. Élesen bírálta a katolikus teológiát is a spekulatív skolasztika, az I. Vatikáni zsinat, a létanalógia tana miatt.

1931-ben Barth teológiai szemlélete lassan kezd átalakulni. Erről az átalakulásról így vall egyik beszédében: „Időközben megtanultam Istenről, a Teremtőről úgy beszélni, hogy az ember mint az Ő teremtménye vele szemben és a vele való viszonyban ne tűnjön el, hanem inkább igazán látható legyen . . . , éppen Isten szuverén, szabad kegyelmének hatalma révén szabad igazán az ember . . . Manapság már jobban megértem és tisztelhetem Isten bölcs türelmét, Isten Szavának és Lelkének beavatkozó és megújító munkáját az ember és az emberiség életében. Ezt ugyan már korábban tanultam és képviseltem, de aztán elfeledkeztem róla és tagadtam. Úgy vélem, hogy Isten és az ember nagy ügyével kapcsolatban gondolkodásomban és beszédemben békésebb és derűsebb lettem, mint egykor a környezetemmel való éles vitáimban voltam.” 1931-ben jelenik meg Canterbury Anselmről írt könyve, melyben teológiai ismeretelméletének új belátásáról számol be; a hit mint Isten Szavának elfogadása megnyitja előttünk a megértés útját. 1933 után kemény küzdelmek következnek a „Német Keresztények” náci ihletésű mozgalma és a Hitvalló Egyház között. Mivel Barth nem hajlandó letenni az esküt a náciknak, 1935-ben visszatér Baselbe, ahol élete végéig tudományos munkásságot folytat. A második világháború alatt és után Nyugat és Kelet között áll, mindig megértő, békéltető, építő jellegű magatartást tanúsítva. Többször járt hazánkban is. Komoly segítséget nyújtott az új helyzetbe került protestáns egyháznak. 1968-ban halt meg Baselben.

Isten Szavának fölfedezése

„Jézus Krisztus, miként ezt számunkra a Szentírás tanúsítja, Isten Szava; ezt halljuk meg, ebben bízunk életben és halálban és ennek engedelmeskedjünk.” Ez röviden Barth teológiai programja. Bizony, hosszú utat kellett megtennie, amíg ennek az alapvető hitvallásnak értelmét belátta és kidolgozta. Visszatekintve életútjára, úgy érezte, hogy kezdetben sötétben botorkált, aztán majdhogynem véletlenül megragadta a templom „harangkötelét”, és megkondította feje fölött a „nagyharangot”. Barth alapvető fölfedezésének kiindulópontja egy kérdés: Mit jelent prédikálni? Mi az igehirdetés értelme? Hogyan és mit kell prédikálni? A keresztény közösségben, az egyházban az igehirdetés fontos esemény. Az egyház az a hely, ahol Isten Szavát hirdetik, amelynek Szentírása van.

A fiatal Barth is ezzel a kérdéssel küszködött. Prédikálni? Nemcsak arról van szó, hogy miként csinálják, hanem hogy egyáltalán lehetséges-e? Az igehirdetéshez biztos alap és támpont kell. A 19. századi liberális teológiával szemben fellépő bizalmat-

lanság a teológia alapjait sem hagyta érintetlenül. Megbízható teológia nélkül mi lenne az igehirdetéssel? A Biblia kézzelfogható közelségben van ugyan, de mondani-valóját elhomályosították a racionalista szellemű vallástörténeti, bibliakritikai, egzotikái kutatások. A liberális teológia szintézisének középpontjában a vallás, a valóság, a hit élményének kérdése állott. A liberális kultúrprotestantizmus a keresztény hitet az adott kor kulturális szintjéhez mérte. A hit és a kultúra úgy alkalmazkodott egymáshoz, hogy az már az Evangélium elárulását jelentette. A korszak radikális gondolkodói (Kierkegaard, Dosztojevszkij, Overbeck) élesen bírálták a vallás és a kultúra ilyen keveredését. Akik már kiestek a kereszténység lényegének gyakorlatából, azok nyugtalanul föltek a kérdést: mi a kereszténység lényege? A kereszténység lényegéről, az igehirdetés tartalmáról és módjáról a teológiának kell számot adnia. A tudományos teológia feladata az, hogy kritikailag kidolgozza, mit kell a keresztényeknek a világba belekiáltaniok. A Biblia tartalmazza a választ, de nem minden kérdés illik hozzá. Ha a teológia nem jól kérdez, akkor elvétheti a helyes választ.

Barth is nyugtalanul nézett széjjel, és kereste a biztos támpontot. A Biblia szövegeinek értelme nem volt számára egyértelmű, egyre problematikusabbá kezdett válni maga a Biblia. Úgy érezte, valaminek történnie kell, hogy a prédikáció, az igehirdetés hiteles lehessen, hogy azt hirdesse, amit hirdetni kell. Kétségek és aggodalmak közepezte először arra gondolt, hogy talán egy Kant- vagy Hegel-tanulmány segíthetne. Töprengései közepette aztán egyik reggel egy almafa alatt kézbe vette a Szentírást, Szent Pál Római levelét kezdte olvasni. Rögtön megérezte, hogy ekkor valami fontos esemény történt vele. Aztán úgy olvasta tovább a szöveget, mintha még sohasem olvasta volna. „Olvastam és olvastam, írtam és írtam” – így vall a döntő eseményről, amely megújította életét, és elindított egy teológiai megújulást. A Szentírás olvasása közben szüntelenül fölmerültek a meglepődés, az idegenség, az értetlenség érzései, de egyre ellenállhatatlanabban kezdett kinyilvánulni az egészen új, az egészen más, a kinyilatkoztatás, Isten világa, Isten Szava. Pál apostol Barth számára az igazság, a világosság, az élet tanúja lett. Megtörtént az alapvető fölfedezés. A Szentírás világa nem egyszerűen a vallás, az erkölcs, a lélektan, a történelem világa, hanem Isten világa. A Szentírás nem emberi gondolatokat közöl Istenről, hanem Isten gondolatait és cselekedeteit közli az emberre vonatkozóan. Aki a Szentírást olvassa, az kilép az emberi szférából, és nyitott ajtón át belép Isten világába.

A fölfedezés hatása alatt Barth úgy érezte, hogy Isten álláspontját radikálisan kell érvényre juttatnia. A bibliai kinyilatkoztatás szemszögéből kell mindent kritika alá vennie. Isten Szava és Országa egészen új, radikális és mindent átfogó valóság. Isten Szava Krisztus. Krisztus pedig nem új jámborságot, új vallásos tapasztalatot hozott, hanem föltámadásával új világot létesített. Isten Országa „fölülről” jön, vertikális dimenzió, de hat a test, az anyag világára, érintőlegesen befolyásolja azt. A kinyilatkoztatás az egészen más Isten megnyilatkozása. Istennel való kapcsolatunk dialektikus, a kegyelem megszüntetve-megőrzi létezésünket. Isten ítélete határozott nemet mondott a világra, de csak azért, hogy irgalmában átalakítva, újjászülve újra magához emelje. Minden evilági kulturális érték, vallásos megnyilvánulás ítélet alá kerül.

Barth fölfedezése nyomán radikálisan szakított a romantikával, az idealizmussal, a pietizmussal és a liberális szemlélettel. Az élő Isten felé fordult, aki az üdvösség történetében megszólította az embert. Csak egyetlen dolog fontos: olvasni a bibliai szövegeket, megérteni és értelmezni őket. A vallásosság sokszor eltakarja az igaz Istent. Pedig Isten „isteni” mivolta tisztán föltárukozott. Csak Isten ön-bizonyágtétele alapozhatja meg a hitet, és ez a hit éltetheti a vallást. Két világ feszültségében zarándokolunk, az evilág és a túlvilág között, közben érezzük hontalanságunkat: még nem vagyunk igazán otthon. De már Isten gyermekei vagyunk. Életünk titka lett az élő Is-

ten titka. A vallás csak az eszkatologikus dimenzióban lehet hiteles. Teremtés és megváltás, élet és halál, jó és rossz, Ádám és Krisztus, ítélet és kegyelem – mind jelzik ezt a feszültséget, a dialektikus ellentétet és egységet. Ennek a világnak gyökeresen át kell alakulnia, mássá kell lennie. Isten dicsőségének kinyilvánítására kell előkészíteni a világot. Isten végleges uralmán kell dolgozni. A Szentírás tanulmányozása közben Barth egyre radikálisabb fölfedezéseket tett. A fölfedezés hevében, a kritika tüzeiben élesen fölfénylik a fölmérhetetlen isteni mélység, a megfoghatatlan végső alap szent titka. A kinyilatkoztatásban nemcsak az Isteni Szó hangzott el, hanem Isten belső élete, titka is megnyilatkozott.

A dialektikus tapasztalat szerint Isten igent mondott a világra és az emberre, nekünk ezért radikálisan nemet kell mondanunk mindenre, ami nem Isten. Nekünk embereknek Istenről kellene szólnunk, de erre mi magunktól képtelenek vagyunk. Ezt a súlyos feszültséget elsősorban az igehirdető tapasztalja. Isten Szavát kell meghallani, sajátunkká tenni és azt továbbadni. Ez azonban majdnem lehetetlen feladat elé állítja a prédikálót. Hogyan merjen valaki ebben a világban az egészen más Istenről szólni? Ekkor jön a teológus az igehirdető segítségére. Mint emberek tényleg nem beszélhetünk Istenről. Ám éppen ez a lehetetlenség nyilvánítja ki Isten dicsőségét, más-ságát. És ez teszi az embert hallóvá, figyelővé, ez irányítja Isten felé. Így talál ránk Isten kegyelme és tesz képessé arra, hogy meghalljuk Szavát. A teológia fölfogja és érthetővé teszi Isten Szavát. Az igehirdetés pedig az egyházi közösségben hirdeti az isteni szót. A teológia és az igehirdetés szorosan kapcsolódik egymáshoz. Aki Isten Szavát meghallja és megérti, az már azt mondja ki, ami tényleg van és ami velünk történik Isten kegyelme által. Barth úgy vélte, ő is azt az utat járta végig, amelyet a reformátorok végigjártak. Fölfedezése már magában rejtje dogmatikájának elemeit: Isten Szava a középpont, Isten Igéje Krisztus, Isten Szavát olvashatjuk a Szentírásban, hirdetjük a közösségben. Az igehirdetés és a teológia alá vannak rendelve a Szentírásnak. Ez a gondolkodásmód aztán könnyen kapcsolatot teremtett az akkori fenomenológiával, egzisztencializmussal. Isten Szavának teológiája új teológiai irányzatot hozott létre.

Isten Szavának dogmatikája

Karl Barth Egyházi Dogmatikájának első kötete Isten Szavának tanáról szól. Ez nem csupán bevezető tanulmány, hanem az egész dogmatika megalapozása. A *Prolegomena* a dogmatika sajátos ismeretelméleti útját, a dogmatikus kifejtés módját tisztázza. A dogmatika az a teológiai tudomány, amelyben a keresztény egyház tudományosan számot ad igehirdetésének tartalmáról, tisztázza az Istenről való beszéd sajátosságát. A dogmatika az egyház életmegnyilvánulása, az egyház funkciója. Mivel emberi módon történik az Istenről szóló tanúságtétel, ezért kritikusan meg kell vizsgálni, vajon az emberi beszéd és az egyház léte mennyiben felelnek meg egymásnak, hogyan tartoznak össze. Az egyház valósága azonos Krisztus valóságával. Jézus Krisztusban pedig a kegyelmes és irgalmas Isten fordult kiengesztelődően az ember felé. A teológia feladata az, hogy ezt a kritériumot fölismerje és alkalmazza.

A biblikus teológia azt kérdezi, honnan merítjük az Istenről szóló beszédet. A gyakorlati teológia feladata pedig az, hogy alkalmazza, a gyakorlatba átültesse az Isten Szaváról szóló beszédet. A kettő között a dogmatika megállapítja a kinyilatkoztatás tartalmát, azt, hogy mit kell gondolnunk Isten Szaváról, tudományosan számot ad az Isteni Szó mértékéről a Szentírás alapján. Isten Szavának érvényes, kritikailag igazolt reprodukálása az egyházban a dogma. A dogmatika pedig a dogmában foglalt Isteni Szó megértése, kifejtése és egységes tanná való egybeszerkesztési kísérlete. Mivel

Barth a kinyilatkoztatott Szót állítja a középpontba, ezért teológiáját a kinyilatkoztatás teológiájának szokták nevezni. A dogmatika tudományosan jár el. Meghatározza a teológiai megismerés tárgyát, megvilágítja a követendő utat, és kritikusan számot ad tárgyról, igazolja eljárás módját. A dogmatika lényegi feladata, hogy szüntelen rákérdezzen az igehirdetésben elhangzó tanúságtételre, vajon a keresztyén beszéd megfelel-e kritériumának. Amikor Barth a kinyilatkoztatásban föltárult Isteni Szóra koncentrált, akkor tulajdonképpen Krisztusra alapozza dogmatikáját. A keresztyén tanítás kizárólag Krisztusról szól, aki Isten-hozzánk intézett élő Szava. A teológiának krisztológiává kell lennie. A dogmatika kidolgozása közben Barth lassanként lemond a dialektika alkalmazásáról. Belátja, hogy a teológia nem épülhet a filozófiailag kidolgozott dialektikus szemléletre vagy az egzisztenciára.

A dogmatika föltételezi, hogy a hívő megismerésben fölismerhetjük és elismerhetjük Isten kinyilatkoztatott Szavát. Minden dogmatikus kijelentés tulajdonképpen hit-kijelentés, hit-tétel. A hit jogosít és bátorít föl arra, hogy kimondjuk Isten igazságát. Isten bizonyossága sohasem lehet emberi bizonyossággá. Barth szerint ez érvényes az egyház által megfogalmazott dogmákra is. A kinyilatkoztatott igazság Isten szabad, szuverén tette és megnyilatkozása. A dogmatikának alárendelt szerepe van. Isten igazsága a kinyilatkoztatásban tárult föl. A kinyilatkoztatás eseményét az Ő- és az Új-szövetség rögzítette mint ígéretet és beteljesedést. A bibliai üzenetet az egyház kiáltja bele a világba eseményszerűen itt és most. A kinyilatkoztatást Krisztus személye fogja egybe. Isten kinyilatkoztatása igazán Krisztus. Ő nem egy eleme a kinyilatkoztatásnak, hanem az összes elem vonatkozási pontja. A kinyilatkoztatás nem csupán tartalom, igazság, eszme, hanem egy Név, amely személyt jelöl. Enélkül a belátás nélkül a teológia merő spekuláció vagy mítosz lenne csupán.

Barth véleménye szerint az egyház nem lehet mértéke és elve saját igehirdetésének, isteni tekintélyét csak a Szentírásból merítheti. Lényegi követelmény az egyházzal szemben az, hogy állandóan tudatában legyen: Isten Szavát hirdeti. Az egyháznak szüntelenül kérdeznie kell, hogy a megfelelő válasza teheszen szert. És ezt a kérdést a dogmatika végzi el a mindenkori megismerés és szükségletek szintjén. A dogmatikai tétel tárgyilag mindig hit-tétel. Csak akkor lehetséges dogmatikát művelni, ha hitünk van, ha az emberi műveletet az egyház léte határozza meg, az egyházat pedig Krisztus élteti. A hitigazság fölött nincs hatalma sem a dogmatikusnak, sem az egyháznak. Az egyház és a dogmatikus csak hallgat és a hitben engedelmeskedik a kinyilatkoztató Isten Szavának.

A hívő ember konfliktusba kerülhet önmagával, ekkor jön létre a herezis paradox ténye. Barth két ilyen konfliktus-helyzetet említ. Az egyik a pietista-racionalista modernizmus, amely a kinyilatkoztatás igazságát alá szeretné vetni a vallásos élménynek, az ember általános helyzetéből adódó szükségleteknek, így a hit az emberi valóságtól, jámborságtól függő meghatározottság lenne. A másik konfliktus-helyzet a katolikus teológia álláspontja, amely ugyan a kinyilatkoztatásra hivatkozik, de ezt az egyháztól teszi függővé. Barth úgy véli, hogy a katolikus egyházban nincs meg kellőképpen a függés Isten szuverén szabad kegyelmétől, mert Isten tevékenysége túlságosan hozzákötődik az egyházhoz, a tárgyasult kegyelmi struktúrához. Pedig a kritérium csak Isten Szava lehet, amely mögött Isten szabad kegyelmi tette rejlik.

Barth bőségesen tárgyalja a kinyilatkoztatás eseményét, amely egyszeri, időbeli, meg nem ismételt esemény. Az esemény középpontja Krisztus. A kinyilatkoztatáson kívüli Isten-tapasztalat jelentéktelen és érvénytelen. A kinyilatkoztatás az elrejtett Isten megnyilatkozása. Nem azt jelenti az elrejtettség, hogy Isten elrejtőzött, hanem éppen azt, hogy az önmagában elrejtett Isten föltárta titkát. Szavai és tettei megítélik a világot és az embert. Isten szólt, szólása üdvösséget vagy kárhozatot hozott. Isten beszédének hatalmas ereje hordozza az egyház életét és teszi lehetővé a teológiát.

A teológiában tulajdonképpen nincs szükség bizonyításra, mert Isten szava a maga erejével ragadja meg az embert. Az Isteni Szó Isten Szava marad akkor is, ha emberi-
leg, de hívő lélekkel ejtik ki. Krisztus megtestesülése ad valóságjellegét Isten Szavá-
nak. A próféták, az apostolok és az egyház csak visszhangozza Isten Szavát. Az emberi
szavak a kinyilatkoztatás fényétől megvilágított szavak. Isten Szava egzisztenciálisan
ragadja meg az embert. Az ember visszavonulhat Isten megszólítása elől, elmehet
Krisztus mellett, de akkor nem találkozik Istennel.

Isten Szavának lényegét és struktúráját alaposan megvizsgálja a dogmatika. Mi tesz
valakit dogmatikussá? Az egyetlen és alapvető esemény fölötti csodálkozás; hogy van
kinyilatkoztatás, hogy van egy pont, ami mindennek kiinduló- és végpontja, min-
dennek elve és normája, hogy Isten Szóvá tette önmagát Krisztusban. Isten Szava
hármasságban, hármasságban jelenik meg. Isten Szava hirdetett, leírt és kinyilat-
koztatott Szó. Ennek alapján beszélünk az igehirdetésről, a Szentírásról és Isten titká-
ról. De ez a hármasság alakzat lényegében egyet jelent, egyetlen Szót, mert bennük Isten
hármassága nyilvánul ki.

Isten Szava lényege szerint Isten beszéde, Isten tette és Isten titka mint Isten ön-
megnyilatkozása. Isten maga nyilatkozik meg Szava, cselekedetei és lényege által. Isten
Szavából kiindulva építette föl Barth hatalmas Egyházi Dogmatikáját, amely
rendszerbe foglalja Isten Szavának természetét és lényegét, Isten titkát, a teremtést, a
kiengesztelődést, Jézus Krisztus és a Szentlélek szerepét a kiengesztelődés művében.

Isten Szava és az abból táplálkozó keresztény hit tanúsítja, hogy a történelem fo-
lyamán Isten és az ember egymásra találtak. Isten Szavának megtapasztalása megha-
tározza az emberi egzisztenciát. A hit tapasztalata, amint arról a keresztény öntudat
és élmény tanúskodik, valódi emberi tapasztalat, hiteles emberi lehetőség, de kizáró-
lag Isten Szavában az. A hit Isten Szavának megtapasztalása. Barth tagadja a létanaló-
gia jogosságát, amely Isten és ember között a lét megfelelését állítja. Csak a hit ana-
lógiáját fogadja el, amely Isten és ember között a megfelelést kizárólag az Isten Sza-
vára alapozza: a hitben fölfogott és elfogadott Isteni Szó létesít kapcsolatot Isten és
ember között. Isten Szava és Isten Szavának olvasása és meghallása az egyházban
rendíthetetlen tény. Barth ezt a tényt teszi dogmatikájának alapjává.

1968-ban, élete végén Barthnak abba kellett hagynia dogmatikája írását. Tudatá-
ban volt annak, hogy dogmatikája nem lezárás, hanem nyitás az igazi Dogmatika felé.
Utoljára még fölvette magának a kérdést, vajon ki fogja olvasni dogmatikáját. Úgy
vélte, talán a lelkipásztorok, a laikusok, a katolikusok. Hogy mi maradt meg dogma-
tikájából? Mi benne a maradandó, egyetemes és élő, mi a valóságos értéke? Ezen vi-
tatkoznak még a teológusok, protestánsok és katolikusok egyaránt. Mindenesetre
dogmatikája tanúskodik saját életéről, küzdelméről, személyes hitéről, tanúskodik
egy fontos teológiai megújulási kísérletről. Dogmatikája tanítványokat nevelt, akik
ma is élnek örökségéből. Élete végén így értékelte életművét: „Az utolsó szó, amelyet
én mint teológus és politikus kimondtam, az nem egy fogalom, mint például a kegye-
lem, hanem egy név: Jézus Krisztus. Ő a kegyelem, ő a végső valóság túl ezen a vilá-
gon, az egyházon, a teológián. És hosszú életem folyamán egyre erőteljesebben azon
fáradtam, hogy ezt a Nevet kiemeljem, és rámutassak; semmilyen más névben nin-
csen üdvösség, csak ebben a Névben.”

Mindazok, akik tisztelettel és szeretettel ejtik ki ezt az üdvösséges Nevet, most tisz-
telettel és szeretettel emlékeznek arra, aki oly sokat fáradozott ennek a névnek a di-
csőségéért.